

Mottagare: Finansdepartementet

Kulturrådets yttrande över betänkande
”AI-kommissionens Färdplan för Sverige”
SOU 2025:12
(dnr FI2025/00457)

2025-05-27

KUR 2025/3144

Kulturrådet

Box 27215, 102 53 Stockholm

kulturradet@kulturradet.se

1. Sammanfattning

Kulturrådet instämmer i AI-kommissionens betänkande avseende den övergripande färdplanen för att stärka Sveriges förmåga att utveckla och använda artificiell intelligens på ett hållbar och etiskt sätt. Vi ser särskilt positivt på satsningar som förbättrar samarbeten mellan myndigheter, effektiviserar handläggning och underlättar datadelning med andra myndigheter förutsatt att rättssäkerhet och integritet upprätthålls. I vårt svar lyfter vi särskilt behovet av att värna yttrandefriheten och den konstnärliga friheten, att säkerställa att upphovsrätten respekteras och att etiska riktlinjer utvecklas som även tar hänsyn till konstnärliga och kulturella värden.

Vi belyser också utmaningar kring hur AI-genererade verk ska hanteras inom offentlig finansiering, behovet av kritisk AI-kompetens och medie- och informationskunnighet i bibliotekssektorn, samt det faktum att konstnärliga lärosäten och forskningsbibliotek saknas i färdplanens forskningssatsningar.

2. Kulturrådets synpunkter på förslagen i betänkandet

2.1. Ändring i Offentlighets- och sekretesslagen

Betänkandet, rubrik ”Data som en förutsättning för AI-utvecklingen ”

AI-kommissionen föreslår ändringar i offentlighets- och sekretesslagen för att underlätta datautbyte mellan myndigheter. Kulturrådet ser positivt på detta, eftersom mer ändamålsenlig datadelning med andra myndigheter skulle kunna effektivisera vårt arbete med exempelvis statistik, uppföljning och fördelning av stöd. Vi vill samtidigt understryka att det är viktigt att fortsatt skydda känsliga

uppgifter, särskilt kopplat till barn och unga, minoritetskulturer och konstnärlig integritet.

2.2. Forskning och konstnärligt lärande

Betänkandet, rubrik "Spetsforskning i samverkan"

I färdplanens förslag om forskningssatsningar och excellenscenter saknas uttryckliga hänvisningar till konstnärliga högskolor och forskningsbibliotek. Detta är en brist. För att främja ett brett och inkluderande AI-ekosystem bör även humanistiska och konstnärliga perspektiv integreras i forskningen. Kulturrådet föreslår att framtida satsningar på AI-forskning även riktas till konstnärliga utbildningar och tvärvetenskapliga samarbeten för att stärka infrastrukturen för kunskapsförmedling inom kultursektorn och samhället i stort.

2.3. Folkbiblioteken och AI-kompetens

Betänkandet, Rubrik "Kompetenslyft för alla".

Vi ser positivt på förslaget om att avsätta 100 miljoner kronor per år under 2025–2029 till folkbibliotekens arbete med att ge allmänheten möjlighet att förstå och använda AI-verktyg.

Samtidigt vill vi tydliggöra att bibliotekens främsta uppdrag enligt bibliotekslagen är att stärka medie- och informationskunnigheten (MIK), inte att främja användning av tekniken i sig. För att satsningen ska bli framgångsrik krävs:

- kompetensutveckling för biblioteksanställda
- resurser och tid att stödja invånarnas lärande, särskilt bland prioriterade grupper
- samverkan med regional bibliotek/kulturverksamhet och andra aktörer
- beaktande av pågående initiativ som "Digitalt först" (Kungliga biblioteket) och "Läsfrämjandelyftet" (Kulturrådet).
- Vi ser också ett behov av att AI-kommissionens förslag kompletteras med en tydligare satsning på medie- och informationskunnighet i samhället i stort, särskilt för grupper i digitalt utanförskap. AI-kommissionens betoning på "prova på" saknar ett uttryckligt fokus på kritiskt förhållningssätt – något som är centralt inom både bibliotekens och kulturpolitikens uppdrag.

Av särskild vikt för kulturområdet ställer utvecklingen av AI förmågan att kritisk granska och tolka bilder, (som är en del av medie- och informationskunnighet). Manipulerade bilder och filmer förekommer redan i dag i sociala medier och fler åtgärder behöver vidtas för att öka bildförståelsen i samhället. I det sammanhanget är bildanalys i skolan viktig liksom den bildförståelse som kulturskolan, utställningsverksamheter inom bild och form och konst- och filmpedagogisk verksamhet kan ge. Liksom är fallet med folkbiblioteken behöver även dessa verksamheter ges stärkta ekonomiska förutsättningar för att kunna utveckla det arbetet.

3. Kulturrådets mer allmänna synpunkter runt AI i kultursektorn

3.1. Yttrandefrihet och konstnärlig frihet

AI-utvecklingen måste ske med respekt för grundläggande demokratiska värden, däribland yttrandefrihet och konstnärlig frihet. Dessa är centrala inom kulturpolitiken och får inte undermineras av automatiska system eller tekniska lösningar. AI bör användas för att stärka den obundna rätten att fritt bidra till konstnärliga uttryck och verk.

3.2. Tillgång till kultur med hjälp av AI

Kulturrådet ser potential i AI som verktyg för att förbättra tillgängligheten till konst och kultur. Tekniken kan exempelvis bidra till ökad översättning, syntolkning, textning och annan anpassning till kulturutbudet, något som är i linje med de kulturpolitiska målen om allas möjlighet till deltagande i kulturlivet. Vi understryker vikten av att inkludering och tillgänglighet ges tydlig prioritet i den fortsatta AI-utvecklingen.

3.3. AI-genererade verk

Kulturrådet ser redan idag hur AI påverkar hur konst och kultur skapas. Kulturrådet får in ansökningar om bidrag för verk som delvis genererats med hjälp av AI. Detta väcker viktiga frågor om bedömning, upphovsrätt och konstnärligt ansvar såsom om de ska behandlas på samma sätt som mänskligt skapade verk. Detta kräver ökad kunskap och gemensamma ställningstaganden inom både myndigheter och kultursektorn.

3.4. Etiska frågor och Upphovsrätt

Kulturrådet betonar att AI-utvecklingen måste ske på ett etiskt och rättssäkert sätt, särskilt i relation till upphovsrätt, integritet och konstnärlig frihet. Betänkandet berör etik främst i relation till exempelvis hälsodata, men det finns behov av att beakta de särskilda utmaningar AI medför för kulturskapare.

Det råder en bred samsyn om att AI har stor påverkan på kultursektorn. Yrkesverksamma kulturskapare möter nya utmaningar – exempelvis när deras verk används som träningsdata eller när AI-genererat material konkurrerar på samma villkor som mänskligt skapande verk. Bland annat lyfter Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS) behovet av:¹

¹ KLYS strategi för arbete med frågor relaterade till artificiell intelligens [KLYS-AI-strategi-2025.pdf](#)

- att stärka upphovsrätten i relation till AI
- att framhålla vikten av starka kulturskaparorganisationer och upphovsrättssällskap samt breda avtalslösningar i AI-sammanhang
- att värna yttrandefrihet och demokrati samt de kulturpolitiska målen att erkänna värdet av mänskligt konstnärligt och litterärt skapande

Kulturrådet instämmer i dessa perspektiv och ser ett behov av att stärka det rättsliga skyddet för mänskligt skapad konst och kultur i dialog med branschorganisationer, kulturskapare och myndigheter.

Vid utvecklingen av nationella etiska riktlinjer för AI-användning bör kultursektorns särskilda behov beaktas. Detta gäller exempelvis frågor om autenticitet, konstnärlig process, upphovspersoners rättigheter och AI:s potentiella påverkan på förtroendet för konstnärliga uttryck. Kulturområdet skiljer sig från andra samhällssektorer genom att det i hög grad bygger på tolkning, värdering och subjektiva upplevelser- något som kräver etiska överväganden när AI potentiellt används för att skapa, distribuera och bedöma konstnärligt innehåll.

3.5. En mångfald kulturuttryck

Ett av kulturpolitikens grundläggande syften är att finansiera kulturen så att fler kulturuttryck kan skapas och tillgängliggöras än de som bär sig ekonomiskt utan offentligt stöd. AI-modeller för distribution av konst och kultur riskerar att strömlinjeforma de kulturuttryck och språk som tillgängliggörs digitalt. Med anledning av de utmaningar som digitaliseringen innebär för kultursektorn, har Unesco beslutat om rekommendationer för implementeringen av *Konventionen om för skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar* i den digitala miljön. När relevant bör dessa rekommendationer beaktas.

Bland annat rekommenderas att särskild uppmärksamhet riktas mot språklig mångfald av kulturellt innehåll, mångspråkighet och främjandet av underrepresenterade språk i den digitala miljön; upptäckbarheten av kulturuttryck on-line samt behovet av transparens i hela den digitala miljöns värdekedja för att säkra upphovsrätten och en mångfald av kulturuttryck. Rekommendationerna lyfter också vikten av offentlig finansiering samt att det finns offentliga policyer för att främja de positiva effekterna av digital teknik (inklusive AI) för de kulturella och kreativa sektorerna, samt motverka de negativa effekterna av hur digital teknik (inklusive AI) påverkar de kulturella och kreativa branscherna.

4. Beslut

Statens kulturråd (Kulturrådet) är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Myndighetens arbete tar sin utgångspunkt i de nationella

kulturpolitiska målen och verkar för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag samt andra främjande åtgärder. Grunden för vårt uppdrag är att alla ska kunna ta del av konst och kultur av hög kvalitet.

I arbetet inför beredningen har förutom föredragande systemutvecklare Malte Zibell följande personer deltagit, handläggare Cecilia Brisander, chefsjurist Greta von Rosen Stövind, enhetschef Magnus Boström, stabschef Klara Tomson, generaldirektör Kajsa Ravin och enhetschef Veronica Lamppa Lönnbro.

Beslut i ärendet har fattats av stf Generaldirektör Magnus Boström. Ärendet har föredragits av systemutvecklare Malte Zibell. I den slutliga handläggningen av ärendet har även GD-koordinator Ömer Bulduk medverkat.

Magnus Boström

Stf Generaldirektör

Malte Zibell

Föredragande